

N:o 6.

Af Herr **Ribbing**: Om åtgärders vidtagande för beredande af pensioner åt älderstigne och otjenstbare prestmän.

Hos innevarande Riksdag vågar undertecknad förnya ett par under sistlidne Riksdag gjorda motioner. Dessa blefvo då af Riksens Ständer afslagna. Men i den tanke att åsigtorna hos den nya Riksdagen möjligen kunde vara andra beträffande de ämnen, dessa motioner angå, har jag trott mig böra ännu en gång framställa dem till pröfning, då de afse förändringar i en, äfven från Statens sida, vigtig institution, och enligt mitt omdöme icke utan kännbar skada för denna institution sjelf kunna lemnas utan allt afseende eller längre undanskjutas.

Det är om Kyrkan, som frågan är. När jag tager mig friheten att göra anordningar beträffande *denna* till föremål för Riksdagens uppmärksamhet, anser jag nödigt att inledningsvis förutskicka min motion ett par allmänna erinringar, då jag ej är okunnig om, att från olika sidor och tvifvelsutän af vidt skilda motiver ej så få röster på sednare tider låtit höra sig mot hvarje Statens inblandning i eller befattning med de kyrkliga angelägenheterna, vare sig att sådant låge utom Statens befogenhet och blott skulle verka hinderligt för religiositeten, eller utom dess förmåga; och då vidare äfven inom det allmänna en tendens visat sig till ett större åtskiljande, än förr egt rum, af de kyrkliga angelägenheterna från ordnandet af Statens öfriga.

Jag är ej den, som yrkar bibehållandet af status quo i Sverige i Statens och Statskyrkans ställning; ej den, som icke anser, att ganska väsendtliga utvidgningar i den religiösa trosbekännelsens frihet och detta just till förmån för religiositeten sjelf och dess lifaktighet vore af nöden. Men detta är *ett*: huruvida Staten bör eller icke bör af alla sina medborgare ovilkorligt fordra *en* trosbekännelse, om de skola åtnjuta fulla medborgerliga rättigheter. Ett *annat*, och som dermed ej bör förblandas är *den* åsigt om religionsfrihet, som medger statsmedlemmarne frihet *från* religion eller enligt hvilken det vore en helt och hållet privat sak, om de bekänna sig till och uppfostras i *någon* sådan, eller ingen, i en verklig, eller i en sådan, som med den förra ej eger stort mer än gemensamt namnet. Det är en *sådan* religionsfrihet som, enligt min öfvertygelse, äfven från

Statens, det allmännas sida är i grund förderlig; af det enkla skäl, att religiositet ej blott är den viktigaste angelägenhet för de enskilde, utan derjemte ock för Statens egen tillvaro och sunda utveckling sjelfva lifsprincipen och det säkraste stödet. Och likväl är det de, i de offentliga kyrkliga anordningarna gifna vilkoren och medlen för framkallande och vidmagthållande af denna Statens grundval, som, om ej kraftiga förbättringar i desamma snart vidtagas, hos oss otvifvelaktigt skola och redan äro på god väg att, i sak om ej till namnet, falla ur Statens hand. För denna, i mångens tycke förmodligen högst paradox sats kunna fullständigare bevis här ej utföras; i stället för sådana nöjer jag mig med att endast erinra om tvänne bland de lättast i ögonen fallande tidens tecken: den alltmer öfverhandtagande prestbristen och den vid sidan af denna företeelse gående af privatpredikanter och en flitigt kringspidd religiös privatlitteratur, båda i de flesta fall med, lindrigast sagdt, högst tvetydig förmåga och värde i religiöst hänseende.

Hvad åter angår Statens förmåga att verksamt ingripa i det religiösa och kyrkliga lifvet, vill jag likaledes ej neka, att vilkor för detta lif finnas, och sådana af högst väsendtlig art, hvilka utan all fråga ligga utom omfånget för Statens magt. Men detta hindrar icke, att, jemte de nyssnämnda, andra, låt vara att man kan kalla dem mera yttre, men som dock till sina verkningar äro ganska märkbara, förekomma, som af Statsmagterna kunna, följaktligen ock böra, ändamålsenligt ordnas. Sådant är ock faktiskt erkänt ej mindre från Regeringens, än från Riksdagens sida, då äfven i sednaste tider ändringar i de kyrkliga anordningarna blifvit af den sednare begärda eller åtgärder beträffande samma anordningar af båda Statsmagterna blifvit beslutade, hvilkas verkställande till en del just nu pågår. Afseendet på dessa redan fattade beslut har bestämt omfånget af de motioner rörande hithörande angelägenheter, jag anhåller att få framställa. Ehuru väl jag för min del anser flera af de yrkade eller beslutade förändringarne ingalunda tillräckligt genomgripande för att leda till det med dem afsedda ändamålet, skulle det förmodligen hafva föga utsigt till framgång att ånyo framdraga till pröfning nyligen fattade beslut, innan man, såsom det vanligen heter, fått se några verkningar af dem. I stället inskränker jag mig till frågan om tvänne anordningar beträffande de kyrkliga angelägenheterna, hvilka ännu icke ledt till något positivt beslut å Riksdagens sida, men enligt mitt omdöme för nämnda angelägenheter båda äro af väsendtlig vikt.

Den ena af dessa, hvilken är föremålet för den motion jag härmedelst vördsamt går att afgifva, är åtgärders vidtagande för beredande af pensioner åt ålderstigne och otjenstbare prester. Egentligen hör frågan derom till den om prestens löneförmåner, men den har dock icke inbegripits i de beslut, som i nyssnämnda afseende hittills blifvit fattade och i verk satta. Icke desto mindre synes den lika viktig, som öfriga till samma ämne hörande anordningar. Bland de vig-

tigaste bestämmingar för ett önskvärdt ordnande af löneförmånerna och ej mindre såsom ett hufvudvilkor från det allmännas synpunkt för tjänsternas rigtiga skötande räknar man vid alla andra slag af offentliga befattningar möjligheten och garantien för tjänstemannen att, när helsa och krafter i det allmännas tjänst äro utslitna, kunna erhålla pension och sålunda slippa att komma i den beklagliga ställningen, att nödgas antingen qvarstå på en plats, som ålder och kraftlöshet hindra honom att tillbörligen fylla, eller ock störtas i nöd eller ekonomisk förlägenhet. Jag kan ej finna, att prestens befattning utgör ett undantag från hvad som i detta afseende är klart och erkänt i alla andra likartade fall. Har det någonsin ansetts, att presterlig befattning vore en sådan plats, der man kunde hvila ut efter förra mödor eller ett otium cum dignitate, förenadt med en ekonomiskt försvarlig eller riklig ställning, på hvars hyende man då gerna kunde slumra till lifvets slut: säkert är att tiderna för ett sådant lika illusoriskt, som klandervärdt föreställningssätt nu äro förbi och att den erfarenhet dagligen allt mera tränger sig på oss, att utöfningen af det presterliga kallet fordrar sin man och manliga krafter, ej mindre än någon annan befattning. Sannt är visserligen, att presten, sedan han en gång vunnit befordran, bättre eller sämre är tryggad för nöd: han får ock i de flesta fall nödgas intill sin död qvarhålla den plats och lön, han en gång förvärfvat. Men liksom det för honom bör vara föga angenämt att måhända långt sedan han måst i annans hand lemna göromålen, ännu alltjemt sjelf uppbära största delen af lönen, så kan det svårligen anses förenadt med billighet och rättvisa mot församlingen och säkert icke vara egnadt att öka dess intresse för Kyrkan och det kyrkliga, att den i årtal eller, ofta måhända årtionden skall med det drygaste af sina atgifter i och för det kyrkliga utgöra en pensionsanstalt åt en otjenstbar gubbe eller sjukling. Detta utgör nu ock den *andra* sidan af saken: i afseende på församlingen verkar frånvaron af pensioner eller emeriti-löner för åldrige och otjenstbare prestmän samt det deraf beroende förhållandet att desse, på ytterst sällsynta undantag när, till sin död sitta qvar vid sina embeten, ej mindre derutinnan skadligt, att själavården sålunda ofta under långa tider kommer att skötas af vikarier, af hvilka man ej ens eger rätt att begära detsamma, som af den ordinarie pastorn, än äfven så till vida, som den offentliga Kyrkan på sådant sätt kommer att kännas öfvervägande såsom en börda eller företrädesvis göra sig påmind och framträda under form af pålagor.

Det bör slutligen ej förbises, att funnes pensioner, af hvilka prester vid högre ålder eller permanent sjuklighet kunde komma i åtnjutande, skulle sådant, såväl, på en gång till förmån för presten sjelf och till församlingens fromma, bidra till att högst betydligt minska behovet af det extra ordinarie presterskapet, då det ordinarie efter regeln bestode af män, som sjelfva kunde sköta sina befattningar, som, redan dertill eller i samma mån den föga behagliga ställningen af adjunkt försvunne och komministerbefattningarne blefve de egentliga expektan-

platserna samt derjemte utsigten till tidigare befordran funnes, också ett af de förnämsta skälen till prestbristen vore undanröjdt.

I sin, såsom mig synes, nog knapphändig behandling af min i samma ämne vid sistlidna riksdag afgifna motion förklarar sig Ekonomi-utskottet dela mina åsigt om behöfligheten och nyttan af det föreslagna liksom om "de väsendtliga olägenheter ej mindre för församlingarne, än för presterne sjelfva," som saknaden af pensioner för prester medförer. Icke desto mindre kommer Utskottet likväl till det resultat, att motionen icke borde till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda. De skäl, Utskottet för detta slut anför, äro dels svårigheterna vid genomförandet af ett pensionsväsende för prester, hvilkas befintlighet synnerligen med afseende på därför erforderliga penningebelopp Utskottet särskildt finner konstaterad af den omständighet, att motionären sjelf ej kunnat anvisa någon utväg för deras häfvande, dels fruktan att nödiga medel svårigen torde vara att påräkna.

Det torde med afseende å dessa skäl knappast vara af nöden att erinra om, att den, som verkligen vill ändamålet, ock måste vilja medlen. Hvad jag deremot ej kan underlåta att ånyo påpeka är, att *det* ändamål, hvars befordrande här är i fråga: befrämjande af religiositet, tillräcklig och god religionsundervisning — ty derföre *erkännes* ju det ifrågavarande pensionsväsendet vara af "väsendtlig" betydelse; — att, säger jag, detta ändamål utan all fråga är det för Staten viktigaste bland alla och med hvilket först en säker och varaktig vinst är att påräkna vare sig af företagna formelt politiska, administrativa och juridiska förbättringar, eller af åtgärder för materiel förkofran, — för hvilka vi dock, såsom fakta visa, förmått att underkasta oss och bära uppoffringar i jmförelse med hvilka de, som i ifrågavarande fall skulle vara af nöden, blefve en obetydlighet. Hvad särskildt angår min underlåtenhet att angifva något sätt för de nödiga medlens anskaffande, så har denna visserligen ej sin orsak deri, att jag skulle vara utan hvarje åsigt i afseende derå. Fastmer har anledningen dertill varit den öfvertygelse, att en af sakkunniga personer sammansatt komité *bättre* än jag sjelf skulle kunna finna och föreslå det i förevarande fall mest lämpliga och billiga. Under sådant förhållande har jag icke velat med min motion framkalla den nära för handen liggande, möjliga olägenheten, att diskussionen skulle föras från sjelfva saken in på biomständigheter derigenom, att i motionen vore upptagna sådana specialförslag, som t. ex. att hvarje ordinarie presterlig lägenhet *en* gång vid innehafvarens afgang skulle ett år stå ledig, och nettoinkomsterna användas till bildande af en pensionsfond; att innehafvare af presterlig lägenhet, i likhet med hvad vid andra befattningar för samma ändamål eger rum, kunde förklaras skyldig att i någon proportion till sina inkomster till pensionsfonden bidra; att derjemte Staten af allmänna medel ock väl kunde tillskjuta något; o. s. v. — Af alldeles samma skäl har jag ej heller ansett lämpligt att i motionen inblanda frågor om sättet och vilkoren för vederbörande att komma i åtnjutande af pension, dennas belopp i hvarje fall

och dylikt, i hvilka hänseenden utan tvifvel kunde stadgas antingen att rätt till pension och dess belopp afgjordes i bestämdt förhållande till tjenstetidens längd och den derunder åtnjutna lönen, såsom händelsen är i vissa andra Stater, eller ock samma vilkor som hos oss för pensioners erhållande för andra embetsmän bestämdes. Och då jag fortfarande är af samma tanke, så i det ena fallet, som i det andra, inskränker jag nu, såsom vid förra Riksdagen, min motion derhän, att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande af en komité, med uppdrag att utarbeta förslag till inrättande af pensioner för ålderstigne eller permanent sjuklige präster, samt afgifva yttrande och uppgöra nödiga beräkningar med afseende å för ändamålet behöfliga medel, för att sedermera för Riksdagen framläggas.

Om grundlagsenlig behandling af denna motion anhåller jag vördsammast.

Sigurd Ribbing.

N:o 7.

Af Herr Ribbing: Om vissa ändringar vid de för präster föreskrifna examina och lärdomsprof.

Den motion, jag härmed vördsamt anhåller att få afgifva, sluter sig i väsendtlig mån till den vid en föregående riksdag af Kyrkoherden Otterström i samma ämne framställda.

Då under tiden sedan denna motion afgafs Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om en theologico-philosophisk examen utkommit och dermed en förändring inträdt i frågans hela ställning, har denna omständighet för mig utgjort ett specielt skäl att ånyo upptaga densamma.

I afseende på prestens bildning, så vida nemligen som denna genom lag och författningar kan föreskrivas och medelst examina prövas — och endast om denna kan naturligen här vara frågan — synas i allmänhet ej mindre de nu gällande fordringarne nog låga, än anordningarne vid pröfningen deraf i vissa afseenden olämpliga. Det torde, i förra hänseendet, ej vara behöfligt att utförligare ådagalägga nyttan och nödvändigheten af att presten, utom kristligt nit, så väl